

**TRADIȚIE ȘI CONTINUITATE EXPRIMATE
ÎN SIGILII PERSONALE DIN SEC.
AL XVII-LEA
(INSEMNE ȘI SEMNIFICAȚII)**

de **FILOFTEIA RÎNZIȘ**

Documentele sînt unele dintre cele mai prețioase izvoare ale istoriei umane. Valoarea acestor izvoare nu stă numai în cuprinsul lor, ci și în anumite particularități exterioare, cum sînt suportul, grafia, ornamentele, sigiliile.

Dintre acestea, sigiliile merită un studiu deosebit, pentru că ele servesc nu numai la verificarea autenticității documentelor și la identificarea emitenților, dar oferă prin reprezentările lor și un material prețios pentru lingvistică, genealogie, istoria costumului, arta gravării etc.

Sigilarea era un drept general¹, orice persoană își putea confecționa un sigiliu propriu. Astfel, principalii deținători² de sigilii au fost domnitorii, voievozii, principii, marii dregători, orașele, târgurile, județele și persoanele particulare.

În lucrarea de față ne propunem să analizăm categoria sigiliilor particulare, personale, cum le vom numi în cuprinsul comunicării, ca mijloace de transmitere și conservare a tradițiilor strămoșești și ca elemente ce vin să dovedească continuitatea neamului nostru pe aceste meleaguri străbune.

În sec. al XVII-lea, sigiliile personale sînt în Țara Românească foarte numeroase, deseori zapisele, actele de danie, cărțile de hotărnicie fiind validate cu sigiliile unor dregători mărunți, meșteri, negustori sau țărani.

În emblema acestora se aflau gravate diverse reprezentări, predominînd însă elementele florale și faunistice. Au fost confecționate și unele sigilii cu reprezentări mai deosebite : scuturi, lei, coroane etc. Dat fiind marea varietate de figuri gravate în cîmpul acestor sigilii, și avînd în vedere și semnificația lor, am grupat sigiliile studiate în următoarele categorii : a) sigilii personale ce conțin în emblemă figuri naturale ; b) sigilii personale ce conțin în emblemă figuri artificiale ; c) sigilii personale ce conțin în emblemă figuri himerice.

Sigiliile personale sînt în general lipsite de legendă, de cele mai multe ori acestea fiind înlocuită cu inițialele posesorului. De obicei, acestea erau sigilii inelare de formă rotundă, ovală sau octogonală, de dimensiuni reduse. Amprenta sigilară³ era obținută prin imprimarea pe document a matricei inelare, introdusă inițial în fum sau tuș negru.,

În categoria sigiliilor ce cuprind în emblemă figuri naturale putem clasa sigiliile ce conțin reprezentate elemente ale corpului omenesc, din lumea plantelor și a animalelor.

Astfel, un număr important de amprente sigilare conțin în emblemă reprezentarea corpului omenesc în diferite ipostaze : în întregime, mergînd⁴ sau stînd⁵ ; bust

---

¹ E. Virtosu, *Despre dreptul de sigiliu*, în „Studii și cercetări de numismatică“, vol. III, 1960, p. 333—346.

² M. Dogaru, *Sigiliile mărturii ale trecutului istoric. Album sigilografic*, București, 1976, p. 6.

³ *Ibidem*, p. 242.

⁴ Arh. St. Buc., fond Mitropolia Țării Românești, orig. XCIII/52.

⁵ *Ibidem*, orig. CXIV/2.

plasat în scut⁶ sau cimier⁷ sau a unor părți componente ale corpului uman, cum ar fi brațul⁸. Apreciem că astfel de sigilii au aparținut, în general, unor mari dregători și rudelor acestora, cum ar fi de pildă sigiliul lui Șerban Pirvu Vlădescu, fost mare comis, al Caplei nepoata banului Buzescu sau al unor mici dregători, cum au fost ale lui Marica paharnic⁹, Cernica vornic¹⁰ și Paraschiva postelnic¹¹ și îi reprezentau pe aceștia în tot ceea ce întreprindeau ca persoane particulare și nu ca dregători.

Prezența chipului uman pe astfel de obiecte și în sec. al XVII-lea o putem considera ca o continuare a preocupărilor manifestate de înaintașii noștri pentru explicarea existenței umane, a superiorității omului, preocupări ale căror izvoare le găsim cu milenii în urmă¹².

Categoria sigiliilor cu însemne din lumea figurilor naturale cuprinde și sigilii cu reprezentări din lumea plantelor. Destul de frecvent întâlnim în sigiliile studiate reprezentarea unui copac cu aspect de brad¹³, a unor ramuri cu crengi aciculare¹⁴, în unele cazuri însoțite de cite două păsări.

Analiza acestor elemente ne determină să considerăm că avem în față o formă de exprimare a fenomenului dendrologic. Mitul străvechi al pomului vieții¹⁵ este prezent în aceste sigilii prin gravarea bradului sub diverse aspecte, ca simbol al nemuririi, al vieții veșnice, al legăturii omului cu natura. Genetic, bradul poate fi urmărit până la strămoșii noștri geto-daci, care-l foloseau frecvent ca motiv ornamental în decorarea ceramicii. De asemenea, în folclorul românesc, bradul este un element simbolic în momentele cruciale ale existenței umane: nașterea, nunta, moartea.

Florile, avînd o formă particulară sau convențională, sînt des întîlnite în sigiliile personale, aparținînd unor personaje feminine¹⁶.

Frecvent în emblema sigiliilor studiate am găsit gravate figuri din lumea păsărilor: două păsări ciugulind dintr-un spic¹⁷ sau plasate la stînga și la dreapta, unei crengi de brad¹⁸. În unele cazuri, aceste păsări sînt asemănătoare păunilor¹⁹, iar în altele, cînd poartă în cioc o cruce²⁰, le putem asemui unei acvile.

Prezența acvilei în cîmpul sigiliilor personale o putem explica numai prin semnificația acesteia: curaj, forță, măreție, și credem că nu se poate stabili nici o punte de legătură între sigiliile personale, ce conțin acest însemn, și stema Țării Românești, întrucît știm că oricine își putea confecționa un sigiliu propriu, cu condiția ca însemnul ales să nu prezinte nici o identitate cu stema țării²¹.

Dintre figurile luate din lumea animală menționăm prezența calului²², a leilor²³ și a lupului²⁴.

Redate prin linii simple și elegante, însemnele luate din lumea plantelor și animaleor sînt o dovadă a strînsei legături dintre om și natură, legătură care se manifestă la români ca o permanență a existenței, ca un simbol al continuității pe aceste pămînturi.

⁶ Ibidem, orig. XXVII/10.

⁷ Ibidem, orig. XCVIII/100.

⁸ Ibidem, orig. XVI/19, CXI/2.

⁹ Ibidem, orig. XCIII/52.

¹⁰ Ibidem, orig. CXIV/2.

¹¹ Ibidem.

¹² E. Condurachi, V. Dumitrescu, M. D. Matei, *Harta arheologică a României*, București, 1972. p. 14—15.

¹³ Arh. St. Buc., fond Mitropolia Țării Românești, orig. CCCLIII/8, XCIV/30.

¹⁴ Ibidem, orig. CX/12, CXVII/3.

¹⁵ F. Mirțu, *Reprezentări ale pomului „vieții” pe inele românești din sec. XVI—XVII*, în „Studii și cercetări de istoria artei”, 1970, tom. 17, nr. 2, p. 300.

¹⁶ Arh. St. Buc., fond Mitropolia Țării Românești, orig. LXXXII/10, VIII/20.

¹⁷ Ibidem, orig. XV/7.

¹⁸ Ibidem, orig. CX/2.

¹⁹ Ibidem, orig. CXXXIX/32.

²⁰ Ibidem, orig. LXXXII/12, CXXVIII/4.

²¹ D. Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, București, 1977 p. 41.

²² Arh. St. Buc., fond Mitropolia Țării Românești, orig. CXI/2.

²³ Ibidem, orig. XXV/14, VIII/7.

²⁴ Ibidem, orig. LIX/6.

Din categoria figurilor artificiale amintim utilizarea crucilor²⁵, coifurilor²⁶, coroanelor²⁷ și a spadelor²⁸. În legătură cu semnificația spadelor gravate în unele sigilii personale, apreciem că ele simbolizează lupta pentru libertate, lupta anti-otomană. Edificator în acest sens este sigiliul fostului mare comis Șerban Pirvu Vlădescu²⁹ aplicat pe un document din 1692 februarie 12.

Sigiliul³⁰ de formă octogonală este imprimat în tuș negru și are în cîmp un scut oval, timbrat de un coif încoronat din care cad lambrechini, în cimier este plasat un bust care poartă în brațul drept o spadă și în cel stîng un cap de turc iar în cîmp inițialele numelui.

Figurile himerice utilizate mai rar la confecționarea sigiliilor personale le-am întîlnit reprezentate prin păsări bicefale³¹ sau scene religioase. Scenele religioase îl înfățișează pe sf. Gheorghe³² călare, ucigînd balaurul și, probabil, sugerează victoria binelui asupra răului, a luminii asupra întunericului.

Sigiile personale analizate constituie un mijloc de individualizare și reprezentare a deținătorilor acestora.

Emblemele cuprind o mare diversitate de însemne, diversitate ce corespunde multipleurilor preocupări ale posesorilor lor, aspirațiilor și năzuințelor acestora. Predominante sînt figurile luate din lumea naturală, de fapt obișnuite mediului în care aceștia trăiau și munceau, dar nu lipsesc nici însemnele din lumea artificială și a figurilor himerice, în special cele aparținînd artei blazonului.

Apreciem că utilizarea acestui tip de sigilii, în care se împletesc elemente caracteristice personale cu tradiții locale reflectă istoria fiecărui loc, a fiecărui individ și a fiecărui moment, un grad avansat de cultură și civilizație.

O ultimă privire de ansamblu asupra sigiliilor personale ne permite să constatăm o evoluție normală, neînteruptă și potrivită cu cerințele timpului, atît în ceea ce privește materialul și forma sigiliilor, cit și în privința însemnelor. Continuitatea elementelor în sigilografie se încadrează în fenomenul general al persistenței poporului român pe vechea sa vatră strămoșească, dovedind faptul că starea socială și culturală a fost întotdeauna destul de înaintată pentru ca particularii să uzeze de acest mijloc de autentificare a documentelor.

TRADITION ET CONTINUITÉ EXPRIMÉES PAR LES SCEAUX PERSONNELS DU XVIIe SIÈCLES (EMBLEMES ET SIGNIFICATIONS)

R é s u m é

Les principaux détenteurs de sceaux ont été les seigneurs, les princes, les dignitaires, les villes, les districts et les comitats et enfin, les personnes particulières.

Dans ce travail nous avons étudié les sceaux des personnes particulières du XVIIe siècle de Valachie.

²⁵ Ibidem, orig. CXXVIII/4.

²⁶ Ibidem, orig. LXXII/14.

²⁷ Ibidem, orig. XV/7.

²⁸ Ibidem, orig. XXVII/10.

²⁹ N. M. Vlădescu, *Din trecutul boierimii românești — vel comusul Șerban Pirvu Vlădescu*, „în „Revista Arhivelor“, 1924—1926, vol. I, nr. 1—3, p. 227—248.

³⁰ Arh. St., Buc., fond Mitropolia Țării Românești, orig. XCVIII/100.

³¹ Ibidem, orig. XV/7, CX/2.

³² Ibidem, orig. CXXIX/32, CX/2.

Par rapport à la composition de leurs emblèmes, les sceaux qui valident les documents émis par les différentes personnes particulières appartiennent aux catégories suivantes : a) sceaux qui portent en emblème des figures naturelles, b) sceaux qui portent en emblème des figures artificielles, c) sceaux qui portent en emblème des figures fantastiques.

Les sceaux mentionnés dans la présente étude offrent des arguments nouveaux relatifs à la continuité du peuple roumains sur ce territoire.